visat.

tardor 2022

La vida mateixa

Carlota Gurt

A diferència dels altres traductors —genis, monstres, professionals que admiro— que han traduït la narrativa de Woolf i amb qui tinc l'honor (i la barra) de compartir aquestes pàgines, jo només m'he enfrontat als seus diaris; en realitat, a una petita selecció dels seus diaris. Crec (sé) que traduir la narrativa de Woolf no deu tenir res a veure amb traduir la prosa dels seus diaris, escrita a rajaploma, sovint fins i tot a correcuita, perquè no té el recargolament, la complexitat, la qualitat quasiescultòrica de les frases que escrivia en les obres de ficció. Tanmateix, no ha estat fàcil. Gens, de fet.

Quan en parlo, dic sovint que és la traducció que per poc no em mata. I de fet, és una traducció que fa que em plantegi abandonar del tot l'ofici, perquè m'ha posat en una tensió insuportable. L'autoexigència fa de mal dur. Hi he dedicat, és clar, més hores de les que la crematística de l'assumpte em remunerava.

Què m'he trobat, doncs?

M'he trobat amb un text que l'autora escrivia per a ella mateixa com a guia per a unes futures memòries, que no va arribar mai a escriure, i també per foguejar-se; en alguna entrada del diari en parla, d'això: de com s'adona que de vegades fa servir el quadern per posar en dansa maneres de dir. Penso que també s'hi dedicava amb tanta assiduïtat perquè era una manera d'espolsar-se de sobre el prurit d'escriure sense tenir la mà lligada per l'estil, els personatges i l'expectativa pròpia. Com quan una nedadora de natació sincronitzada decideix tirar-se de bomba pel simple gust de llançar-s'hi.

Si es tracta d'un text tan poc llimat i estudiat, si no és més que prosa espontània, com és que has patit tant traduint-lo?

D'entrada, el fet de traduir només una selecció de 500 pàgines d'un original que són cinc volums, ja implica que sovint en alguna entrada es faci referència a una altra entrada que no forma part de la

selecció, i això t'obliga a fer certa arqueologia per trobar referents i interpretacions a frases opaques. L'opacitat és precisament un altre dels problemes: per més que l'edició crítica anotadíssima d'Anne Oliver Bell sigui realment exhaustiva, sempre hi ha alguna frase, algun personatge, alguna paraula que de sobte no fa sentit i saps que no tens manera de saber quina era la intenció original de Woolf. I aleshores, xof, t'hi has de tirar de cap («*What a plunge!*»). A més, als diaris s'hi citen moltes persones i esdeveniments que t'acaben empenyent tant per necessitat com per curiositat a buscar informació sobre tota mena de coses. Capbussar-se en els diaris és com entrar *in media res* en una vida i haver de transmetre tot aquell món a pèl, sense preàmbuls. I vol temps i paciència.

A banda, hi ha la llengua, és clar. La meva creu particular són els adjectius, sobretot quan els dispara sense context i en ràfegues de tres, quatre, cinc. A mi, l'adjectiu anglès em posa contra les cordes (no sé per què, trobo que més que l'adjectiu alemany). En part, perquè els matisos són molts, de vegades equívocs, i difícilment hi ha equivalents exactes; i, en part, perquè el sentit d'alguns adjectius ha evolucionat i variat en els darrers cent anys, i, per tant, cal entendre'ls no amb el sentit que agafen ara, sinó amb el sentit amb què els emprava Woolf. Busqueu, per exemple, *pert* a l'OED i entendreu què vull dir: tantes accepcions i algunes de tan contradictòries. Al final, traduir sempre és decidir i empassar-te la por d'equivocar-te.

Una altra de les coses que em va portar de corcoll és la puntuació: Woolf fa anar els punts i coma i els dos punts amb una freqüència exagerada: inaudita: extravagant: de vegades de manera incoherent; així, havia de respectar les incoherències, els usos poc normatius, com els múltiples dos punts d'aquesta fase? I vaig trobar que sí, que precisament la puntuació era una de les coses que imprimeixen al text el ritme que té, que transmeten la rapidesa amb què va ser escrit, la manera com els conceptes s'unien dins del seu cap per juxtaposició.

El to no va ser fàcil, tampoc. Al capdavall, què és el to? Com es mesura? Com es crea? Costa de saber. El to és una mena de destil·lat del text, es crea amb petites gotes, amb cada tria lèxica (*auto*, *cotxe*, *automòbil*?, *jaure* o *estirar-se*?, *però*, *tanmateix*, *amb tot*, *nogensmenys*?), amb cada tria gramatical (els noms propis amb article o sense?, i quin article masculí:*en* o *el*?, passat simple o

perifràstic?), amb cada tria sintàctica, amb l'ordre de cada frase. El to no es pot construir amb tries, perquè n'hi ha massa i acabaries boig: el to, o l'has interioritzat o no surt bé. Vaig intentar tenir present sempre que el text havia de sonar natural, lliure, espontani, per ser fidel a la manera com va ser escrit. Calia que no resultés envitricollat ni artificiós, que fos plausible com a diari, i alhora no perdia de vista que no volia que la llengua sonés ni antiga (perdria la vivacitat, el tremp original, i allunyaria el lector; a més Woolf és moderna, què coi) ni massa contemporània: vaig intentar, doncs, fer funambulisme entre aquests dos extrems. Ho he aconseguit? No soc jo qui ho ha de dir.

L'11 de maig del 1920, Woolf diu: «Escriure sempre és difícil». També traduir sempre n'és, de difícil. De vegades, no sempre, sents que t'hi deixes l'ànima o un tros de tu. A mi m'ha passat amb els diaris. Perquè eren un repte, perquè el text és d'una franquesa demolidora que ens reconcilia amb les nostres pròpies contradiccions, perquè entenc i sento i comparteixo moltes de les coses que diu Woolf (les reflexions sobre el fet d'escriure, la seva misantropia intermitent, l'angoixa que de vegades l'esclafa i que sap descriure tan bé, la volubilitat), perquè és formidable veure el seu cervell funcionant en temps real, perquè la seva mirada és brillant. Traduir un text quan hi estàs tan implicat i et desperta tal admiració fa molta por i és alhora un grandíssim honor. Espero haver estat a l'altura, per bé que no puc deixar de pensar que si ella fos viva i pogués llegir la traducció, li semblaria defectuosa i imperfecta. Com la vida mateixa.